

vara till vår fördel; måste icke (enär ofvannämnde händelser äro temporära) det blifva en oundviklig följd, att allt guld och silfver i hela verlden småningom måste komma till detta land? – *Svar.* Det skall åtminstone sträfva att komma hit.

Fr. 4872. Finnes det då icke deremot något motverkande hinder? – *Sv.* Jo, om det icke funnes något sådant, så skulle verlden icke kunna fortfara. Om icke emellanåt behöfde införskrifva säd, och de andra länderna icke tidtals finge lån hos oss, så ser jag icke, huru folket utomlands skulle kunna lefva.

Fr. 4876. Ni menar således, att då import af säd och utlåningen af guld till fremmande länder icke kommer i fråga, ett sådant öfverskott af varor blir exporteradt från detta landet öfver, hvad som importerats, att det är en regelbunden inbetalning af guld från hela verlden till detta land? – *Sv.* Visserligen. Jag erfarer det sjelf i mina egna affärer.

Fr. 4884. Då således andra länder icke kunna med sina produkter betala sina skulder till oss, utan nödgas sända oss guld till betalning, måste de då icke vara i ett beständigt förarmande? – *Sv.* Otvifvelaktigt.

Fr. 4885. Men hvad blir då följden? – *Sv.* Följden blir, att de hos oss alltjemt måste taga lån, och när de få stor brist på penningar, så komma de till oss, för att få lån på 5 eller 10 millioner eller så något, hvad de kunna behöfva.

Fr. 4947. Är det er mening, att den bästa regel Englands bank kan följa, är att utgifva mycket banknoter och göra rörelsekapitalet ymnigt? – *Sv.* Ja, om landet har penningar i öfverflöd, skall det tillegna sig all handel från hela verlden, och om ni gör mycket ondt om penningar, så skall handeln gå öfver till andra länder.»

Tillämpningen gör sig sjelf. Intet land kan uppsluka »all handel från hela verlden», emedan öfriga länder småningom måste förskaffa sig »penningar i öfverflöd.» Men säkert synes vara, att handeln skall från de länder, som hafva »mycket ondt om penningar», öfvergå till andra länder. Och om något land finnes, der »öfverflöd på penningar» under intet vilkor kan åstadkommas, så gör man dock säkert väl i detta land, om man förskaffar sig en så stor tillgång på penningar, som fås kan. En utväg härtill, icke den minst verksama, erbjuda privatbankerna. Och det är derföre om behofvet af sådane i Finland, vi i det följande skola tala.

J. V. S.

28 SVENSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 9, september 1855

P. D. A. ATTERBOMS SAMLADE DIKTER. I. II. LYCKSALIGHETENS Ö. ÖREBRO 1854.

Det är med känslan af vemod, man öppnar dessa häften, hvilkas utgifvande den åldriga skalden sjelf besörjt, och med hvilkas redaktion hans jordiska verksamhet afstadsnade. För alla dem, som vuxit upp under detta sekels andra och tredje decennier, är Atterboms namn ett kärt ungdomsminne, och mången i Finland torde med Ref. bevara minnet äfven af Atterboms så synnerligen älskvärda personlighet.

Tegnér, Wallin, Franzén, Geyer, Atterbom, hvilka stora namn, i Svenska nationallitteraturen, hvilka betydande namn äfven i Finlands

kulturhistoria! Man underskattar i det alldagliga lifvet vanligen poesins inflytande och bildande makt. Och likväl borde såväl en tanke tillbaka på egen ungdomstid som någon uppmärksamhet på det uppvoxande släktet lära hvarje bildad, af hvilken vigt detta inflytande är. Så torde ganska få af landets bildade män och qvinnor finnas, som icke från sin ungdom erinra sig en period, då åtminstone Tegnér's, för andra Franzéns dikter, Atterboms och Geyers sånger, för många äfven Wallins psalmer hade större behag än någon annan läsning, och då de af dem ofta omlästes, delvis kändes utantill och med liflig medkänsla deklamerades eller sjöngos. Man tänker, emedan dessa dikter och
10 sånger för en längre framskriden ålder förlorat mycket af sitt behag och fallit ur minnet, att äfven intrycket af dem förgått med öfriga ungdomsdrömmar. Men ville och kunde man leda de ädlare känslor och tankar, som i lifvets bättre stunder upplyftat själ och håg till deras första väckelse och ursprung, så skulle man finna detta i samma dikter och sånger.

För en senare generation hafva de Svenska skaldernas verk mer och mer fallit undan. En allmänare bekantskap med Walter Scott och med Tysklands stora skalder delvis undanträngde dem; och snart blef för
20 den nu lefvande ungdomen Runeberg's sång, om icke den enda, åtminstone den förnämsta näring under dess poetiska ålder. Men för sjelfva bekantskapen med Tysklands sköna litteratur hafva vi här i Finland förnämligast att tacka den litterära rörelsen i Sverige, som betecknades af de ifrågavarande Svenska skaldernas uppträdande. Framst bland dem, som sålunda verkat äfven för vår bildning, står Atterbom.

Vi låna här ur V. F. Palmblads sjelfbiografi i Biografiskt Lexikon en framställning af denna revolutions i Svenska vitterheten och national-
30 litteraturen betydelse. Palmblad säger:

»Vilja vi nu tillse, hvad som egentligast utgjorde stridens föremål, så förete sig dervid åtskilliga punkter, dem vi här likväl blott i stor korthet kunna betrakta. Först och främst måste man dervid noga särskilja den dåvarande bildningen utom och inom Universiteterna. Den tiden tillhörde Upsala och hufvudstaden likasom tvenne olika kulturperioder; bådas åsichter stodo mot hvarandra i den bjertaste kontrast, eller rättare fortgingo såsom tvenne parallela linier, som icke berörde hvarandra. Professorerne utgäfvo sällan skrifter på modersmålet, och mest sällan i sådana ämnen, som ingrepo i den
40 allmänna bildningen. Vål betviflades icke universiteternas lärdom; men den ansågs äfvensom i allmänhet deras sträfvande – åtminstone i det mesta – såsom ett pedantiskt och för allmänna lifvet ofruktbart hårklyfveri.»

»Så hade vid Upsala universitet den Lockiska empirismen, samt den derpå grundade Voltairiska och Encyklopedistiska, redan före flere decennier sedan blifvit afskedade; men de tongifvande bland hufvudstadens snillen byggde ännu derpå sina teorier i Religion, Philosophi och Ästhetik. Leopold var den enda, som i någon mon försökt att utvidga detta trånga föreställningssätt, men utan fram-
50 gång. I den uppenbarelse, som utgör Christendomens grund, fanns mycket, som icke kom öfverens med denna crassa – om än hos sina ädlare bekännare nödortfigt sublimerade – sinnlighetslära; allt sådant betraktades såsom fabler och skrock. Predikningarna borde endast vara moraliska föreläsningar, smyckade med en tom och ihålig rhetoriks prunkande ståt; dogmer och underverk voro stöte-

stenar för förnuftet, dem man varsamt förbigick. Handboken och katechesen hade man redan förfuskat; nu äflades man att få Bibeln och Psalmboken gjutna i enahanda former; ur den förra ville man så mycket som möjligt bortförklara allt underbart, samt omkläda dess vördnadsbjudande forntida och orientaliska språk i ett modernt paraphrastiskt; man ville förvandla psalmerna till akademiska vitterhetsstycken och oder och lämpa allt det öfriga efter reglorna af en deremot svarande vältalighet.»

»Emot alla dessa bemödanden uppträdde phosphoristerne. De sökte utbreda i sammanhang med sin poesi äfven en filosofi, som, oakadt alla omogenheter af en ungdomlig uppfattning och framställning, mäktigt väckande inverkade ej mindre på hvarje djupare sinne för religionen, än på hvarje djupare sinne för naturen och konsten. Småningom, och liksom oförmärkt, trängde det religiöst praktiska af deras åsigter igenom. Christendomen erkändes såsom en gudomlig uppenbarelse; förnuftet bemödade sig att dermed sätta sig i enklang på ett sätt, der hvarken trons eller vetandets fordringar uppoffrades; man blygdes icke mer att på predikstolarne förkunna Jesus; man insåg, att den andeliga talekonsten hade en annan och högre bestämmelse, än att leverera rhetoriska praktstycken. Sedan en yngre generation efterträdtt den äldre i Bibel-Comitén, tilläts det gudomliga ordet bibehålla sin gamla ålderdomliga pregel; och i stället för att tillskapa en ny översättning, lades den gamla till grund. I stället för de vattenaktiga försök, som psalmcomitén tid efter annan förut erbjudit allmänheten, erhöll Svenska församlingen genom Wallin en psalmbok, som i Föreningen af christligt och poetiskt värde icke torde af någon annan inom den protestantiska christenheten öfverträffas. Och om än den hufvudsakligaste äran af detta verk tillkommer Wallin, så bör dock aldrig förgätas, att *den förste*, som anslag dessa nya davidiska harptoner, var – Hedborn, som redan flera år förut, medan Wallin sjelf ännu såsom psalmskald gick den orätta vägen, hade i Phosphoros gifvit föredömen, huru äkta psalmer borde diktas.»

»Skola vi nu antyda tillståndet i en annan kunskapsrymd, hvilken man ansåg tillhöra vitterhetens område, men med en åsigt, på hvilken vetenskapen och vitterheten lika litet vunno? I följd af denna åsigt, ville man nästan utrota historien ur historien; man uppskattade endast en enda af dess arter, Åreminnet. Här var *stilen* allt, och denna stil skulle bestå i ett stående ordsvall, en braskande retorik, ett sentimentalt och falskt pathos. Här fanns intet rum för det faktiska – och icke i noterna; sanningen förkläddes i en allt förgyllande panegyrik; man gjorde sig icke minsta möda att studera tider och karakterer, att objektivt uppfatta och framställa deras individualitet, egenartade lynne och herrskande åsigter. Den nakna flärdlösa berättelsen åtnjöt ingen ära; man kände knappt till namnet den grundlärde Hallenberg's verk öfver den störste af Sveriges konungar; samlare, såsom Gjørwell, förlöjligades; äfven kunskapsrike män, såsom Nordin, måste lämpa sig efter den rådande åsigten.»

»Gå vi nu till Vitterheten och Asthetiken, så kan ej nekas, att Svenska Akademien ännu 1810 qvarstod på ungefär samma punkt, som var kritikens ett halft århundrade tillföre; alldeles såsom hade Lessing, Ehrensvärd, Thorild, Schlegel icke funnits till. Af den antika poesin kände man den grekiska nästan endast genom tradition eller fransyska översättningar, och gjorde sig om denna litteratur stundom märkvärdigt sällsamma föreställningar. Mera

bekant var man visserligen med den romerska, ehuru kändedomen
 vanligtvis inskränktes till några få gunstlings auctorer ur den så
 kallade gullåldern. Så mycket mer förtroligt var man med den
 fransyska och med de engelska författare, som bildat sig efter samma
 mönster. Om alla andra visste man otroligt litet; oaktadt redan
 Kellgren i sina sista år börjat vända uppmärksamheten åt Danmark
 och Tyskland. Sjelfva Goethe kände man knappt annorlunda, än
 som författare till Werther; – af Schiller hade Leopold öfversatt ett
 par stycken, och ett af Claudius; men dervid stadnade det. Om den
 10 inhemska vitterheten före Creutz och Gyllenborg ville man knappt
 höra talas; åtminstone icke om den, som låg bortom Dalin. Denna
 var ock fullkomligt en terra incognita. Att vilja tillerkänna Folk-
 poesin – »Slagdängorna» – ett äkta poetiskt värde, betraktades
 såsom höjden af löjlighet. Ehrensvärd, Bellman, Thorild voro till sitt
 egentliga värde nästan obekanta storheter. Den vittra granskningen,
 sådan den öfvades i hufvudstaden, hade sedan Kellgrens tid mera
 skridit tillbaka än framåt; de bemödanden till en grundligare, som
 försökts af Thorild, Höijer och (i någon mån) den yngre Silverstolpe,
 hade icke slagit någon rot.»

20 »På denna punkt stod utom Universiteterna den allmänna bild-
 ningen. De enklaste satsar och meningar, som nu äro en allmän
 egendom och betraktas såsom axiomatiska, voro den tiden parado-
 xer och kallades 'Tyskeri'. Enligt allmänna öfvertygelsen, tillhörde
 enda och högsta domsrätten öfver alla vittra (och dermed samman-
 hängande) ämnen Svenska Akademien; och denna öfvertygelse hade
 till och med vid Universiteterna till en icke ringa grad gjort sig
 gällande. Härvid bör noga märkas, att detta samfund år 1810 på
 långt när icke var, hvarken hvad det var vid sin stiftelse, eller hvad
 30 det nu är: således icke en nära nog fullständig sammanfattning af
 fosterlandets förnämsta vittra snillen. Af dess fordna storhet funnos
 qvar endast Leopold, Oxenstierna, Rosenstein och den sedan till-
 komne, men de Gustavianska skaldernas krets närmast tillhörande
 Franzén. Vid återbesättningen af de lediga platserna syntes afseende
 alltför ofta fästas på andra företrädesrättigheter, än Snillets och
 Smakens. Det töfvade länge nog, innan Akademien till ledamot
 invalde Tegnér; ehuru allmänna tänkesättet redan länge hade tillde-
 lat honom första rummet inom svenska vitterheten. I allmänhet
 torde kunna påstås, att det egentligen var efter Tegnér's intagande,
 och efter Franzén's val till Sekreterare, som Sv. Akademien småning-
 40 om visade sig erkänna andra mönster, än dem hon dittills hyllat
 såsom de uteslutande rigtiga, började vidga sina åsichter, bannlysa
 gamla fördomar och belöna andra slag af talenter, ja sjelf framte
 mästestycken, dem hon tio år förut knappt skulle hafva gillat.
 Anställer man, vid betraktandet af Akademiens handlingar från
 1796, en jemförelse mellan de förra decennierna och de sednares: då
 skall man ej undgå, att finna skilnaden omätlig. Man skall, utom ett
 och annat lysande undantag, i de äldre banden från denna tid nästan
 fåfängt söka Inträdestal, Prisskrifter, Afhandlingar, Biographier,
 som äga någon annan förtjenst än språkets, – emot hvilket jemväl
 50 åtskilligt vore att invända; då deremot de nyare banden möta läsaren
 med en mångfall af utmärkta arbeten, mästerliga så till innehåll
 som form. Så – för att blott göra en enda jemförelse – huru gedigna,
 rikhaltiga, ypperligt skrifna äro icke de Franzénska Biographierna
 vid sidan af de äldre, i hvilka sällan träffas någonting att lära, ehuru
 äfven deras författare var en i Svenska Historien grundligt bevand-

rad man!»

»Numera, och långt för detta, har all skiljaktighet i åsichter mellan en såkallad Gammal och en såkallad Ny Skola upphört, eller rättare, de hafva båda såsom sådana upphört att existera. Man blef å begge sidorna billigare, och fann skäligt, att förena sig omkring gemensamma dyrbara bildnings-intressen; flerahanda 'ställningar och förhållanden' undergingo ändring, dels genom dödens, dels genom lifvets inverknings; och således har omsider skett helt naturligt, att (såsom Tegnér yttrade till Atterbom vid dennes inträde i Sv. Akademien) 'den Nya Skolan flyttat in i den Gamla.' Ingenting är alltså orimligare, än det icke sällan hörda (och stundom ännu upprepade) påståendet, att den härigenom tillvägabragta öfverenskommelse uppkommit genom Phosphoristernas affall från sina fordna läror. Lättare skulle tvärtom kunna bevisas, att Svenska Akademien nu är en förbättrad och utvidgad upplaga af 'Phosphorismen'; såvida man vid sistnämnda ord fäster betydelsen af hvad som utgjorde kärnan och grundpelarna i den nya bildningen, och icke af de lyten, öfverdrifter och andra ofullkomligheter, som vidlådade dess första uppträdande. Den tiden kallades dock dessa åsichter för »tyskeri» eller 'tysk härmning'; och någon gång hör man än i dag samma beskyllning upprepas. Med alldeles lika rätt, och alldeles lika orätt, skulle samma förebråelse kunna rigtas mot Franska nya skolan, mot den Engelska, som uppträdde ungefär samtidigt med den Svenska; likaså mot de vittra revolutioner, hvilka sedermera i Italien, Spanien, Polen, Ryssland ägt rum. Men dessa företeelser, med sitt städse mera omkringgripande sammanhang, äga djupa gemensamma grunder och rötter i en inre och för den europeiska bildningens vidare utveckling allmän nödvändighet. Att denna nödvändighets uppenbarelse först skedde i Tyskland, var en följd af omständigheter, som lätt kunna förklaras. Men att den härifrån utgångna Vitterheten, Poesien, Philosophien innebära en bildning, som just derföre att den i grundlynnnet och grundbegreppen är *äkta universal*, syftar i sin verklighet öfverallt att blifva *äkta national*, – det har redan allestädes visat och bekräftat sig.»

»Då brytningen i åsichter mellan de båda partierna var så stark, kunde icke annat ske, än att äfven conflicten skulle blifva stark och våldsam. Önskligt hade visserligen varit, att den kunnat genomkämpas utan personlig bitterhet, förkättring och hat. Orättvisan å Phosphoristernes sida bestod deruti, att de icke insågo, att den äldre skolan var en naturnödvändig (och i sin art aktningvärd) länk i culturens utveckling. Men det synes ligga i menskliga tingens natur under dylika förhållande, att det Gamla aldrig viker utan ihärdigt motstånd och det Nya aldrig uppträder med den mätta och hejd, som den lugna åskådaren och den oväldiga efterverlden skulle önska.»

I detta så skildrade reformatoriska sträfvande deltog främst Atterbom. Född 1790, tillhörde han som student redan vid 18 års ålder det sällskap, Vitterhetens Vänner (*V. V.*), som förenade några unga män i Upsala¹, och hvarur med Atterbom i spetsen 1810 Aurora-förbundet utgick, hvilket hade det uttalade ändamålet att reformera Svenska

¹ Bland detta Sällskaps stiftare och verksamaste ledare nämnes Hr Kanslirådet G. V. Lagus, som då (1807 ff.) vistades i Uppsala. Sällskapet lærer äfven kallat sig *Musis amici*.

Vitterheten. Tidningen *Phosphorus* och *Poetisk Kalender* voro de arbeten, genom hvilka reformatörerna först uppträdde. Phosphorus fortgick dock blott tre år, och i dess ställe trädde *Svensk Litteraturtidning*, kanske det mest förtjenstfulla litterära blad, som i Sverige sett dagen. Samtidigt med Phosphorus i Upsala uppträdde i Stockholm tidningen Polyfem till strid för de nya åsigtarna. Den utgafs af Askelöf, men i redaktionen deltog bland andra serdeles ifrigt Hammarsköld. Den sistnämnde och Palmblad voro åter de trägnaste medarbetarna i Litteraturtidningen, i hvilken likasom i tidskriften *Svea* dock äfven

10 Atterbom fortfor att skrifva.

Men mer och mer drog han sig tillbaka från det publicistiska skriftstället. Poesin och filosofin delade hans håg; och denna håg stärktes genom de förbindelser, i hvilka han på en utländsk resa trädde till Schelling¹ och Steffens samt den Tyska romantiska skolans banerförare, Schleglarne, Tieck m. fl.

Poetisk Kalender innehåller i elfva årgångar Atterboms smärre dikter, bland hvilka »Blommorna» tillhöra det mest skära, fantasi- och tankerika, den Svenska lyriska sången har att uppvisa. År 1824 utkom första delen af Lycksalighetens Ö, år 1827 den andra. Denna dikt utgör

20 skaldens stora poetiska verk och med den slutar äfven hans poetiska verksamhet. Några år senare utgaf han en ganska omfattande filosofisk skrift: »Studier till Philosophiens historia och system»²; och senaste åren af sitt lif egnade han åt det utmärkta arbetet: »Svenska Siare och Skalder».

Vi tro, att man med skäl kan säga, att Atterboms filosofi är poetiserande och hans poesi filosoferande. I de sköna sångerna, »Blommorna», är det den andliga betydelsen, som öfverallt framhålles och utgör sångens egentliga ämne. Lycksalighetens Ö är alltigenom allegorisk, d. ä. skalden låter personer och händelser *tillika* tjena till

30 representanter af vissa allmänna ideer och föreställningar och konflikterna dem emellan. Den poetiska konsten är här, att likväl icke förstöra personernas lif och individualitet; och att Atterbom häri lyckats är ett starkt bevis för hans öfverlägsna poetiska förmåga. Det förstas, att något sådant är möjligt endast i en dikt af dramatisk form, sådan Lycksalighetens Ö är alltigenom. I lyriken måste allegorin vara kort och klar, utan anspråk på noggrann motsvarighet mellan den yttre företeelsen och den inre betydelsen, om icke eljest dikten skall af förklaringar nedtyngas. Och öfverhufvud bör i dikten denna andliga betydelse mera anas, än begreppsmässigt inses. Man kan icke neka, att

40 i en del af Atterboms Blommor betydelsen är något sökt; oberäknadt att förhållandet stundom är detsamma med bilder och uttryck. Men öfverhufvud äro dessa fläckar ringa på den sköna, genomskinliga fantasiväfnaden.

Historien i Lycksalighetens Ö grundar sig på en gammal folksaga, hvilken Atterbom säger sig i sin barndom hafva hört muntligen, medan han först långt senare lärt känna densamma i tryckta framställningar. Astolf, en nordisk prins, äfventyrlustig och af svärmande sinnelag, lyckas komma till Lycksalighetens ö och vinner dess drottning Felicia. År förgå som dagar, och innan kort äro tre sekel förflutna. Astolf får

50

¹ Med denna berömda filosof var Atterbom genom personlig vänskap förenad, så att Schellings första och om varmt deltagande vittnande frågor, ännu några och tjugu år efter Atterbom's vistande i Tyskland, gällde denne, hans personliga och litterära förhållanden.

² En recension af detta arbete i Litteraturföreningens Tidning var Ref:s första försök i Svenskt tryck.

håg att återse jorden och sitt fordna rike, hvilket han finner förvandladt till en karrikerad republik. Missnöjd vänder han på sin flygande häst åter till ön, men låter narra sig att på vägen stiga af och öfverraskas af Tiden, som under sökandet efter honom förbrukat ett skrindlass vingar och nu gör slut på hans lif. Hans lik föres af Zephyr till ön, der sorg och klagan intaga lycksalighetens plats. Felicia sänder hof och tjenare till jorden, åt hvilken hon hittills glömt att dela något af sin och sin ös lycka, dennas herrlighet förstöres, medan hon instängd i ett grafhvalf gråter öfver den älskades lik. Det hela slutar med en uppenbarelse af Natten, Felicias moder, som på sitt knä håller ett barn med ett strålande stjernekor, vid hvilket den knäfallande döden tänder sin fackla. I denna allegori finner Felicia lösningen af menskliga lifvets och dödens gåta. Sådan är sagans delvis af Atterbom förändrade uppräning, hvilken under hans hand utvecklats till en skaldedikt i två starka volymer.

10

Sagan är till sin natur icke strängt bunden; den rör sig fritt i en mängd episoder, utan afseende på dessas större eller mindre samband med hufvudhändelsen. Så är äfven Atterboms sagospel fullt af episoder, hvilka icke hafva något sammanhang med händelsens gång. Men dessa episodiska dialoger röra stundom inga händelser alls, utan gifva blott uttryck åt de tankeförbindelser, hvilka diktens utförande framkallat hos skalden sjelf. Och man nödgas finna, att episoderna af detta slag, ehuru oftast väl och vackert tänkta, obehörigt nedtynga dikten, så att det hela förefaller alltför långt utdraget. Andra episoder åter äro blotta fantasispel och dessa vanligen så poetiskt sköna, att man vid dem gerna dröjer. Sagan, i sig sjelf en af de sinnrikaste, är af skalden utbildad på ett sätt, som endast förhöjer eller rättare fördjupar dess betydelse. Ja man kan väl säga, att få dikter i tankedjup och sinnrikhet kunna mäta sig med Lycksalighetens Ö, medan tillika fantasirikedom i dess anläggning är utomordentlig. Läger man härtill, att utförandet nästan öfverallt är mästerligt, diktationen bildrik ofta till praktfullhet, versen ytterst vårdad, och att ett stort antal de skönaste lyriska stycken är inflätadt i dialogen, så har man uppräknat företräden hos dikten, hvilka blott den sanna skalden förmår gifva sina skapelser.

20

30

Endast en afdelning («Äfventyr») af dikten skiljer sig föga till sin fördel från de öfriga – nemligen den fjerde: »Hemkomsten». Den här förekommande skildringen af tillståndet i Astolfs fordna rike, en skildring, som Atterbom funnit sig föranlåten att särskildt försvara, måste förefalla hvarje läsare opoetisk, ja vidrig. Vi vilja icke mot författarens uttryckliga reservation påstå, att den härflutit ur politiskt partisinne; ehuru flera af fosforisterna och Atterbom sjelf vid en senare ålder utmärkt sig för en nog framstående bitterhet i de politiska meningsstriderna. Men hufvudsak är, att skildringen är en karrikatyr och en bitter sådan, icke qvick och glad, hvilka egenskaper dock varit oundgängligen nödvändiga, för att densamma skulle kunnat försvara sin plats som poetisk produkt. Atterboms åsigter eller hellre sympatier i politiken sammanhänga naturligt med den Romantiska skolans i Tyskland kända katolicism och medeltidssympatier. Men det är för diktens skuld att beklaga, att han äfven i den sökt ett uttryck och ett oskönt uttryck för desamma – såsom det är att beklaga, att han lät de politiska partistriderna delvis förbittra sitt sköna skaldelif och ett sinne, som icke blott i dikten, utan äfven i det enskilda lifvet andades en skön fridfullhet.

40

50

Men vi skulle glömt en prydnad, som den nya upplagan eger framför den gamla, om vi icke särskildt nämnde den sällsynt sköna dedikatio-

nen »Till den hädangångna» – till skaldens aflidna maka. Vi skulle anse det nära nog för en profanation att här aftrycka denna tillegnan, lösryckt från sjelfva dikten. Och äfven i öfrigt är det svårt, att välja något profstycke. Må läsaren sjelf söka sådane. Vi lägga honom blott på sinnet, att äfven de skönaste ställena fordra att läsas två gånger.

Med en sorgsen hänblick till sin ensamhet, efter de stora skaldevännernas bortgång, yttrar Atterbom sin tvekan, huruvida hans dikt ännu skall mottagas och förstås af det nu lefvande släktet. Må du hvila i frid, ädla, högt begåfvade Ande! Din rika dikt skall värderas desto högre, ju fattigare nutidens Svenska sång är; och för de högre stämda själar, Skaldekonstens sanna vänner, skall dess skönhet oförgängligt lefva – med Ditt namn och Din ära.

J. V. S.

29 YTTERLIGARE OM VEXELBRUK I FINLAND.

Litteraturblad n:o 9, september 1855

20 Insändaren i Helsingfors och Åbo Tidningar med signaturen -* har blifvit en ifrig publicist – något hvaröfver man endast kan glädja sig, i den mon denne insändare under behörig upptuktelse lär sig att skrifva anständigt och röja någon sans och förnuft i sina åsigter. I senare hänseendet har han gjort betydliga framsteg från den famösa sparbanksartikeln; men personligheterna och glåporden hänga ännu vid hans skriftsätt.

Hans senaste produkt läses i Åbo Tidningar N:o 70–72 och är hufvudsakligen riktad mot artikeln i detta blads April-häfte: »Om sättet för vaxelbrukets allmänna införande i Finland». Insändaren 30 åberopar och anför utdrag ur ett honom tillhandakommet rätt väl skrifvet brev i ämnet. Insändaren saknar icke förmåga att inse, att detta bref är hållet i »den hofsama ton, som anstår den verkligt bildade och den, som talar af verklig värma för saken». Så mycket besynnerligare är det då, att han sjelf i hela den långa inledningen till detta bref framställer ett profstycke på motsatsen af ett sådant skriftsätt.

Hvad brefskrifvarens anföranden beträffar, instämmer han i hufvudsak med Hr Cargers i detta blad framställda åsigter, endast att han varnar mot alltför sangviniska förhoppningar på metodens ofelbarhet.

Brefskrifvaren erkänner det vara rikigtigt, att förbättra jordbruket i 40 landet genom successivt upptagande af odlingsmarker och ängsmark samt genom den gamla åkerns nedläggande till hövext. Han anför intet speciellt mot den af Hr Carger föreslagna cirkulation. Han endast erinrar, att odlingsmark kan saknas, att den kan förekomma af serdeles dålig och vattensjuk beskaffenhet, hvarigenom nyodlingens fortgång fördröjes och kostnaderna ökas, att serdeles våta eller torra år kunna åstadkomma missvext, lättare på nyodling än på gammal åker, och jordbrukaren sålunda, då all dem gamla åkern hunnit besås med fodervexter, kan råka i förlägenhet och nöd. Han frågar, hvar arbets- 50 kostnaden till nyodlingen skall tagas, och hvar medel för det fall, att missvext uppstår?

Af dessa inkast har endast erinran, att missvext lättare träffar nyodling än gammal åker, något att betyda med afseende på vår artikel. Ty häri löper jordbrukaren vid öfvergången till cirkulationsbruk verklig en ökad risk. Men denna risk träffar alla möjliga öfvergångsmetoder, icke blott Hr Cargers förslag. Den är oundviklig